

Térhatároló bútorok

A kínai paravánok története

Szerző Pruttkay Csaba

A kínai nyelvben a paravánra használt (pingfeng) szó jelentése: „szél ellen óvó”. Ez indokolja, hogy a szakirodalomban paravánként és ellenzőként egyaránt nevezik ezt a tipikusan kínai bútordarabot, melyet a régészeti leletek tanúsága szerint már a Hadakozó fejedelemségek (Kr.e. V–III. század) korában is használtak. A kínai kultúrában a paravánok/ellenzők mozgatható falként, illetve „szél ellen óvó” bútordarabként a hétköznapiakhoz tartoztak, ugyanakkor megvolt a maguk szakrális szerepe is

szakirodalomban paravánként és ellenzőként egyaránt nevezik ezt a tipikusan kínai bútordarabot,

A legkorábbi paravánok kifejezetten alacsonyak voltak, és a mindennapi életben leggyakrabban arra használták ezeket, hogy védelmet nyújtsanak a huzat ellen, míg később, a magasabbak térelválasztók már teret határoló funkciót is betöltöttek. De történeti feljegyzésekből egyéb praktikus funkcióit is megismerhetjük. Előfordult, hogy amíg a háziúr a vendégeit fogadta, addig szolgálja a fogadótermi paraván mögött jegyzetelte az elhangzottakat. Máskor, a szigorú konfuciánus erkölcsök szerint nevelkedett nők – mivel közvetlen hozzátartozóikon kívül más férfi nem láthatta őket – mögéjük rejtőzve néztek meg előadásokat vagy onnan beszélgettek a férfi vendégekkel.

Az északi Wei-kortól (Kr.e. 220–265) kezdődően egyre elterjedtebbek lettek a sok elemből álló, nagyformátumú ellenzők, amelyekkel éjjel körülverték a faszervezetes ágyakat és ezeknek függőnyeit lehajtva, teljesen elkülönített, szobaszerűen lehatárolt környezetet hoztak

létre. Napközben a függönyöket szét-húzták és a paravánok szárnyait kihajtva megnyitották a teret, lehetőséget adva arra, hogy mások is telepedjen az ágyra beszélgetni vagy táblás játékot játszani.

A lakkozott, zárt táblás vagy áttört faragású paravánok mellett idővel megjelentek a selyembetétekkel elátotak is, melyeknek díszítése már művészetnek számított. Híres festők paravánokra festették képeiket, költők verseltek rá, így a paravánok hordozóivá váltak a hagyományos írástudó kultúrájának is. Míg azonban a festményeket – az úgynevezett tekercsképeket összetekerve, szekrényekben tárolták és gondosan óvták, addig a paravánokra festett képek a mindennapi használatból, sérüléseknek voltak kitéve. Éppen ezért az is gyakran előfordult, hogy a szebbeket szakszerűen eltávolították és tekercskép formájában tárolták tovább.

Az első paravánok általában alacsonyak voltak, mivel az élet színtere is a földön vagy az úgynevezett platformokon – az előkelőbbek által használt alacsonyabb dobogókon – zajlott, így azok méretét a földön ülő ember magasságához igazították. De egészen kisméretű, negyven-ötven centiméter magas ellenzőket, úgynevezett „párna paravánokat” is használtak, melyeket közvetlen az ágyra, az alvó ember fejéhez

szakirodalomban paravánként és ellenzőként egyaránt nevezik ezt a tipikusan kínai bútordarabot, szakirodalomban paravánként és el-

helyeztek, hogy védjék a huzattól. Ugyanilyen méretű paravánokat (dörzskő paravánok) használtak az asztalokon is, felületükön gyakorta tűntek fel művészi kalligráfiák. Az asztalok ellenzői funkcionálisan ugyanazt a szerepet töltötték be, mint a nagyobb paravánok: az írástudót munkája közben eltakarták a kéretlen pillantások elől.

A későbbiekben, a magas székek és asztalok feltűnésével – azaz az élet színterének felemelkedésével – terjedtek el az embermagasságot is meghaladó méretű ellenzők. A Ming-korban (1368–1644) a hatalmas, mives darabok státuszszimbólumnak számítottak és elengedhetetlen bútoraik voltak a fogadócsarnokoknak. Ekkoriban már nem voltak ritkák a tíz-tizenkét elemből állók sem, bár az egy és a négy elemesek számítottak a legelterjedtebbeknek.

Az ellenzőket nemcsak a belső terekben használták, gyakran vitték ki a szabadba is, hogy mintegy mesterséges falat létrehozva, a természetet figyelve elrejtőzzenek, és egyben a szél ellen is védekezzenek.

A paravánok állványzata nemes trópusi faanyagból készült, betéteikben

megjelentek különleges rajzolatú kövek, melyeket a természet alakító erőinek, a Taonak a vizuális megjelenési formáiként tiszteltek. Ezeken a rajzolatokon merengve az írástudó a szabad szemlélődés állapotába került, s verseket, festményeket vagy kalligráfiákat alkotott.

Sírokból talált ábrázolások tanúsítanak a paravánok szakrális szerepéről. Ezek gyakran mutatnak platformot körülvevő négyes osztatú vagy egyszerűen a platform mögött elhelyezkedő, egyetlen elemből készített paravánt. A platform, legkorábbi szerepe szerint, elkülönítette a földön ülőket a rangban magasabb személyektől – uralkodóktól, írástudóktól, Buddhista tanítóktól, hivatalnokoktól, stb. –, akiket paravánnal vettek körül, ezzel még inkább kiemelve és elkülönítve őket a mindennapi emberi világ síkjától. Az ilyen paravánokon főként szimbolikus ábrázolások voltak: geometrikus ábrák, mitológikus állatok, növényi ornamentikák, de a Han-kor paravánjainak díszítő képei, mintegy figyelmeztetésként, a helyes viselkedés és az erényes élet példázatait is ábrázolták: például erkölcsösen életvitelükről elhíresült uralkodókat és ágysaikat, hogy az éppen uralmon lévőket az erények követésére figyelmeztessék.

A házak bejáratánál alkalmazott úgynevezett szellemfalak is összefüggésbe hozhatók paravánokkal és azok szakrális szerepével. A Ming- és a Qing-korban (1644–1911) vált általánossá, hogy a ház bejárat kapuja elé belülről egy falat

építettek, melynek szerepe a hivatlan tekintetek kiszűrésén kívül a szellemek elijesztése volt. A kínaiak hite szerint ugyanis a szellemek kizárólag egyenes vonalban képesek haladni, így a falba beleütköznek és nem tudnak bejutni a házba.

A paraván hosszú története során többféle funkcióban és formában vált a kínai lakóterek és a mindennapi élet részévé. Innen került Japánba, majd jutott el Európába, hogy sok egyéb Kínából érkezett ismerettel, tudással és tárggyal együtt az egyetemes kultúra részévé váljon.

szakirodalomban paravánként és ellenzőként egyaránt nevezik ezt a tipikusan kínai bútordarabot, szakiro-

